

Ne Konu- şul- du.

15. yıla özel basım **Arkitera.com** söyleşileri

Kamusal Kullanımın Çok Yüksek Olduğu Bir Kent İzmir

M artı D Mimarlık ortaklarından Dürrin Süer ile mimarlık eğitimine, güncel mimarlık pratiğine ve yarışmacı gözlüğüyle yarışmalar ortamına dair konuştuk.

Arzu Eralp: Akademideki geçmişiniz, mimarlık pratiğinin içerisinde olunuz, yarışma kültürünün hem jüri olarak hem de yarışmacı olarak bir parçası olunuz ile mimarlık alanında farklı kimliklere sahipsiniz. Bu farklı katmanların birbirini beslediği ve geliştirdiğini düşünüyorum. 30 yıla yaklaşan mimarlık deneyiminizde geriye dönüp baktığınızda, Türkiye'deki mimarlık anlayışındaki değişimi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Dürrin Süer

Dürrin Süer: 1982 yılında İzmir'de Dokuz Eylül Üniversitesi'nde mimarlık lisans eğitimine başladım, o günden bugüne mimarlık eğitim ve meslek ortamı içinde evrilmekteyim. Otuz yıl az bir süre değil, hele bu süre farklı zaman dilimleri ile kıyaslandığında evrensel ölçekte tüm yaşamsal deneyimlerin son sürat değiştiği/dönüştüğü bir dönem; doğal olarak Türkiye'de, mimarlık eğitimi de mimarlığın pratik dünyası da değişti ve değişmekte.

Öncelikle meslek yaşamımın uzunca bir bölümünü geçirdiğim akademik dünyaya, eğitim ortamına baktığımda kurumsal anlamda okul sayısında inanılmaz bir artış olduğunu söyleyebilirim. Sanırım 30 yıl önce mimarlık okulu sayısı 10'u bulmakta zorlanırken, bugün yüze yaklaşan belki de aşan sayıda mimarlık okulu olduğunu görüyorum. Kabarık öğrenci kontenjanları ve yetersiz sayıda akademik kadrolarla mimarlık eğitimi veriliyor. Bu farklılaşmayı yani sunumu/arzı olumlamak mümkün değil. Kalite odaklı olmayan niceliksel bir değişim bu!

Bunun yanı sıra eğitim modelleri, tasarım eğitimi yaklaşımları değişti. Sonuç-ürün odaklı tasarım eğitiminden, süreç odaklı modele geçildi. Bireysel tavrı, özgün yaklaşımların ortaya çıkmasını güdüleyen süreçler yaşanıyor atölyelerde. Bunları ise çok değerli görüyorum; alternatifler dünyasını yaratmak, tek bir doğruya yönlendirmek yerine...

Mimarlık pratiği de değişmekte, farklılaşmakta. Örneğin, kullanıcı ya da 'yap/satçı' müteahhit-işveren profiline, özellikle son on yılda, büyük sermayeli yatırımcı işverenler katıldı. Bu bir yandan sistemli ve organize kurumlarla çalışma algısını yaratsa da sermaye gücü ile işi organize edebilme beceri ve bilgisinin eşdeğer olmadığı örnekler görülüyor, deneyimler yaşanıyor. Sermaye büyüklüğü, niceliksel büyümeyi de yaratıyor ve bu ölçek büyümesi kentsel örüntüleri parçalayıp bölerken, doğal ve kültürel çevrelerin de hızla yapılaşmasına katkı koyuyor.

1950'lerden beri gecekonduların kentleri; ikinci konut, yazlıklar ve turizm yapılarının kıyı kasabalarını, doğal çevreleri hızla yapılaştırması ve dönüştürmesine ilave olarak kentsel ve sosyal ayrışmayı, bölünmeyi destekleyen, hızlandıran, besleyen bir değişim ve dönüşüm yaşanıyor bugün. Bununla birlikte, yeni nesil işveren de, ticari bir pazarlama aracı olarak devrede olduğu için, tasarım beklentisi ve talepleri daha yüksek. Bu bağlamda yeni teknoloji ve malzemelerin kullanıldığını, mekansal kurgu deneyimlerinin yaşandığını ve mimarlık ortamına nitelikli örnekler kazandırıldığını düşünüyorum.

MEB Eğitim Kampüsleri Yarışması'nın yaptığı açılım ve sonrasında sayısı artan ön seçimli yarışmalar ile birlikte ön seçimli yarışmalar üzerine sohbetler ve eleştiriler çoğalmaya başladı. Eğitim Kampüsleri

Yarışması'nda hem jüri üyesi olarak yer aldınız hem de yarışmacıydınız, ön seçimli yarışmaları bu iki gözlük ile nasıl değerlendiriyorsunuz?

Evet, MEB yarışmalar dizisi her boyutu ile tartışmalı bir süreçti. İçeriği, programın niceliksel büyüklüğü yani öğrenci kapasitesi, eğitim fonksiyonunun kent yaşamından koparılması, taşınacak mevcut okulların arazilerinin akıbeti, jürinin yarışmanın başka bir etabında yarışmacı olabilmesi gibi pek çok açıdan tartışmalara, eleştirilere konu oldu.

Bu eleştirilerin ya da endişelerin bir kısmına katılmakla birlikte, esasen bu yarışmalar dizisini farklı bir yarışma modeli olarak değerlendiriyorum. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yeni eğitim sistemine geçmesi ile ortaya çıkan mekan gereksinimi, mevcut sınıf ve donatı eksiklikleri ile birleştiğinde ortaya çıkacak çok sayıda mekansal ihtiyacın, kısa sürede karşılanması üzerine oluşturulmuş bir proje elde etme modeli.

Kamu kurumlarının ihaleler yoluyla, tasarımın aranmadığı bir anlayışla proje elde ettiği bir ortamda, bir dizi projenin yarışma yoluyla elde edilme anlayışını, çabasını önemli ve değerli görüyorum. Pek çok tasarımcının eğitim yapıları üzerine düşünmesini sağladığını, özgün arayışlara olanak sağladığını düşünüyorum; ayrıca bu sayede tasarım kalitesi yüksek, fikir projeleri de elde edildi. Bununla birlikte, yıllarca mimarlık ortamında çokça tartışılıp gündemde tutulmuş bir konudur kamu kurumlarının eğitim, sağlık ve pek çok kamu binasını tip proje yarışmaları ile elde etmesi. Bağlamsal, yere ilişkin farkları, kültürel değerleri, iklimsel faktörleri göz ardı eden tavrın yerine, yeri önemseyen bir anlayışla proje elde edilmek isteniyor olmasının da olumlu olarak değerlendiriyorum.

Kurumları, projelerin yarışma ile elde edilmesine ikna etmek çoğu zaman kişisel çabalar ile oluyor. Bu bağlamda modele karşı geliştirilen yıkıcı eleştiri ortamlarının, kurumların yarışmalara karşı zaten zayıf olan güvenini olumsuz olarak etkilediğini sanıyorum. Kastım bir yarışmanın içeriği, yeri ve kamusal değeri gibi noktalarda geliştirilen eleştiriler değil; yarışma formatları ile ilgili! Örneğin son dönemde yoğun eleştiri alan ön seçimli yarışmalar veya MEB'de bir ilk olarak yaşanan jürinin yarışmacı da olabilmesi gibi... Tüm bunları çeşitlilik olarak görüyorum.

Yarışmalar bir iş alma-verme yönteminden çok, mesleki motivasyon ve tartışma ortamı olarak çalışıyor

Ulusal, açık yarışmalara çoğunlukla genç ofislerin katıldığı, deneyimli ofislerin ise davetli ya da ön seçimli yarışmaları tercih ettiği bir durum söz konusu. Siz, M artı D Mimarlık olarak, Şişli Lisesi, Troya Müzesi, İzmir Kalkınma Ajansı Hizmet Binası gibi ulusal ve açık yarışmalara katılmaya devam ediyorsunuz. Ulusal, açık yarışmalara katılırken farklı bir motivasyonunuz oluyor mu?

Aslında biz açılan her yarışmayı takip eden, bütün yarışmalara giren, iş elde etme yöntemi yarışmalar olan bir ekip, ofis değiliz. Çoğunlukla yılda birkaç yarışmaya katılıyoruz. Ofisin iş yoğunluğu ve bizim motivasyonumuz uygunsa veya konu ve yer ilgimizi çekiyorsa açık yarışmalara katılıyoruz. Davetli veya ön seçimli yarışmalarda ise durumu zorluyoruz ve genelde proje sunuyoruz.

Açık yarışmaları da önemsiyoruz. Hem mesleki gelişmeyi, motivasyonu dinamik tutan bir ortam sunuyor, hem mimari ortamın, fiziksel çevrenin nitelikli gelişimine katkı koyuyor. Tabi uygulanabilme şansı olursa veya makul bir sürede uygulanabilirse... Bu anlamda yarışmalar bir iş alma-verme yönteminden çok, mesleki motivasyon ve tartışma ortamı olarak çalışıyor. Bu durumun da mesleki açıdan katkısı önemli ve değerli. Özellikle genç ofisler için bir anlamda meşrulaşma ortamı...

Türkiye'de kamu kurumlarının yarışmalardan uzaklaşıyor olması, mimarlık hizmetinin planlanmadan ve acele bir şekilde elde edilmek isteniyor olması nedeniyle ihaleler kamu kurumlarının ilk tercihi oluyor. Bu durumu aşmak ve açılan yarışma sayısının artması için neler yapılabilir?

İhale ile elde edilen projelerde tasarım gündemde olmuyor, hatta bazen mimar bile olmuyor. İnşaat

firmaları işi alıp, ucuz projeler elde etme yoluna gidiyor. Böyle bir yöntem ile nitelikli mimarlık elde etmek oldukça zor olmanın yanı sıra, işin sonuçlanması için de güvenilir bir yöntem olarak görünmüyor. Kurumlara ihale yönteminin açmazlarını anlatmak ve yarışmalara ikna etmek meslek ortamının sorumluluklarından sanırım.

Ancak, yarışma yoluyla proje elde etmek isteyen kurumlara rehberlik eden yönetmelik, bazı durumlarda kurumlar için ağır ve yavaş işleyen, esneme kabiliyeti zayıf olan bir sürecin başlamasına neden oluyor. Oysa hem özel sektörde hem kamu kurumlarında hızlı yol almak günümüzde çok önemli, alınan kararların bir an önce gerçekleşmesi isteniyor. Bu bağlamda yarışma ile proje elde etme yolunu, yöntemini daha esnek ve çeşitlenebilir hale getirmek gerekmekte. Yaşadığımız ortamların tasarım yarışmaları ile elde edildiği daha nitelikli bir çevre mimarların talebi, dileği, rüyası... Çok sayıda, farklı büyüklüklerde, farklı ölçeklerde, farklı kapsamlarda yarışmalar açılabilmeli.

Örneğin, bizim de içinde bulunduğumuz OİB Teknik Lisesi Davetli Yarışması oldukça farklı bir deneyimdi. Yarışma ortamı açısından farklı bir örnek... Son dönemde kurumlar, yatırımcılar proje elde etmek istediklerinde üç-beş bürodan teklif alıyorlar. Değerlendirme ise genellikle kurum yetkilileri tarafından teknik elemanlardan ve danışmanlardan alınan destek ve yorumların katkısı ile yapılıyor. Yani profesyonel değerlendirme olmuyor bana göre... OİB'nin sürecinde ise profesyonel bir jürinin oluşturulması, aktörlerin tümünün danışman jüri olarak değerlendirme içinde yer alması, duruma verilen değeri gösteriyordu. Jüri, programın oluşturulmasında da müdahil olmadı bu yarışmada... Program, işverenin teknik elemanları tarafından hazırlanarak gerekli tüm dökümanlarla yarışmacıya ve jüriye sunuldu. Fikir projeleri de bir ay gibi bir sürede hazırlandı. Ayrıca, fikir projeleri yarışmacılar tarafından jüriye sunuldu. Bu durumun da değerlendirme açısından katkı sağladığını düşünüyoruz. Tabi müellif kimlikleri ortada, açık ve belli idi. Bu detayları, sürecin ne kadar hızlı işlediğini göstermek ve müellif kimliklerinin aleniyetini de değerlendirmede kriter olmadığını belirtmek için veriyorum. Yani farklı modellere açık olmak gerektiğini savunuyorum.

İzmir'in, parçalayan - ayırıştırıcı değil; kentliyi bir arada, birlikte tutan, birleştirici bir kentsel kimlik sunduğu yaşam biçimi var //

İzmir'de çalışıyor olmanın, İstanbul'daki yoğun mimarlık üretimi ve tüketiminden uzak olmanın avantajları ve dezavantajları neler sizce? İstanbul'daki mimarlık üretimini nasıl değerlendiriyorsunuz?

İstanbul her boyutu ile temposu çok yoğun bir yaşam sunuyor. Yaşamın hızı, ürettikleriniz ve tükettikleriniz de aynı yoğunlukta. Her alanda olduğu gibi mimarlık alanında da yansımaları gözle görülüp, izleniyor. İnanılmaz bir yapı arzı... Müthiş bir yoğunluk... Tüm bu yapılaşma, büyüme, yükselme ortamı içinde tasarım yapmak, üretmek büyük işletme organizasyonlarının ve çok sayıda tasarımcının, saatler/günler boyunca, durmaksızın çalışmasını gerekli kılıyor. Tercih yapma şansınızı da kısıtlıyor olabilir.

İzmir, İstanbul'la kıyaslandığında ölçek farklılığının yanı sıra daha yavaş ve sakin tempolu bir yaşam sunuyor. Daha temkinli ilerleyen bir yapısı var. Hele iktidarla yaşadığı gerilim sonucu kısıtlı yatırımlar ve yavaşlatma gayretleri ile de son on yılda birçok kentin yaşadığı 'büyüme ve gelişmeyi' yavaş yaşayan bir kent İzmir... Bu, çeşitli platformlarda tartışmalara neden oluyor doğal olarak, her sektörün beklentisi farklı.

İzmir'in, parçalayan, ayırıştırıcı değil; kentliyi bir arada, birlikte tutan, birleştirici bir kentsel kimlik sunduğu yaşam biçimi var. Bunun birçok nedeni olabilir; geçmiş kültürel- kozmopolit yapısı, ölçegi, iklimi, kıyı kenti olması gibi pek çok neden... Kamusal kullanımın çok yüksek olduğu bir kent. Yerel yönetimler de bu kimliği güçlendiren çalışmalar içindeler. Kentsel belleğe önem veriyorlar, koruma ve yenileme çalışmalarının yanı sıra, ödüllendirme sistemini kullanıyorlar.

Tüm bu temkinli ve kamu yararı odaklı kentsel dünyada, İstanbul'a göre mimarlık üretimi daha yavaş. Ofis ve iş kapasiteleri de daha sınırlı. Tabi bunlar niceliksel kısıtlılıklar.

30-40 yıl önce İzmir'de, mimar-müteahhit kimlikli ofisler bulunuyordu. Mimari proje yarışmalarına katılım oranı düşüktü. Günümüzde ise özellikle genç ofisler için yarışmalar, Ankara ve İstanbul oranında katılımın sağlandığı ve başarılı olunduğu bir ortam.